۱۷۳-۱۹۳

تأثیر انگیزه‌های والدین برای مشارکت، بر عملکرد تحصیلی کودکان از طریق نقش میانجیگری مشارکت مدرسه - محور والدین*

◈ دکتر کامیار عظیمی[1] ◈ دکتر منیجه شهنی‌ییلاق[2]

چکیده: هدف از این پژوهش، بررسی ارتباط میان انگیزه‌های والدین برای مشارکت و عملکرد تحصیلی و نیز واکاوی نقش میانجیگری مشارکت مدرسه - محور والدین در این رابطه است. همچنین، این مطالعه میزان مشـــارکت والدین در امور تحصیلی فرزندان را مورد کنکاش قرار داده است. روش پژوهش همبستگی و از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری است. شرکت‌کنندگان ۳۸۴ دانش‌آموز (۲۰۰ پسر و ۱۸۴ دختر) پایه ششم ابتدایی استان لرستان با دامنهٔ سنی ۱۱ تا ۱۳ سال و والدین آنها (۶۹ مرد و ۳۱۵ زن) بودند که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸ انتخاب شدند. نتایج نشان داد که انگیزه‌های والدین برای مشارکت رابطه‌ای مستقیم و معنادار با مشارکت مدرسه - محور والدین و عملکرد تحصیلی دارند. از این گذشته، مشارکت مدرسه - محور والدین به‌طور مثبت و معنادار عملکرد تحصیلی را پیش‌بینی کرد. افزون بر این، تحلیل ساختاری بیانگر آن بود که مشـــارکت مدرسه - محور والدین به‌طور معنادار روابط میان انگیزه‌های والدین را برای مشارکت و عملکرد تحصیلی میانجیگری می‌کند. درنهایت، نتایج نشان داد که والدین پایین‌تر از حد متوسط در رویدادهای مدرسه فرزندان خود مشارکت داشته‌اند. این یافته‌ها اهمیت مشارکت مدرسه - محور والدین را در سالهای دبستان نشان می‌دهند و نقشی مؤثر در فراهم کردن شواهد و پیشینه تجربی بر اساس انگیزه‌های والدین برای مشارکت، به منظور توسعه مداخلات و مدلهای آموزشی مربوط به بهبود عملکرد تحصیلی کودکان دارند.

کلید واژگان: انگیزه‌های والدین برای مشارکت، مشارکت مدرسه - محور والدین، عملکرد تحصیلی، کودکان، دبستان

◉ تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۲/۱۶ ◉ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۸/۸

* *این مقاله مستخرج از طرح پژوهشی با شماره ۶۴/۳۸۵۴۲ است که توسط پژوهشکده تعلیم و تربیت استان لرستان در آبان ماه ۱۳۹۹ به تصویب رسیده است.*

۱. **نویسنده مسئول:** دکتری روانشناسی تربیتی و دبیر آموزش و پرورش.

E-mail: kamyarazemi@yahoo.com

۲. استاد گروه روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

E-mail: m.shehniyailagh@scu.ac.ir

مقدمه

عملکرد تحصیلی[1] عاملی مهم در زندگی تحصیلی کودکان به‌شمار می آید و نقش اساسی در دستیابی به فرصتهای شـــغلی و اجتماعی آینده آنها و به‌طورکلی، توسعه جامعه دارد (اوچوچه و اوگوچه[2]، ۲۰۲۲). عملکرد تحصیلی کودکان در هر تکلیف آموزشـــی به نگرانی اصلی معلمان، والدین، پژوهشگران و جامعه تبدیل شـــده اســـت؛ به‌ویژه در ایران، تحصیلات و عملکرد تحصیلی نگرانی ملی قلمداد می‌شود، چراکه عملکرد تحصیلی بالا یک مســـیر مهم برای دانش‌اندوزی در دانشـــگاههای برتر و مشاغل پرطرفدار است (رنجگر و همکاران، ۱۴۰۰). عملکرد تحصیلی ساختاری چندبعدی متشکل از مهارتها، نگرشها و رفتارهای فردی است که به موفقیت تحصیلی در کلاس درس کمک می‌کند و می‌توان آن را به روشهای گوناگون ارزیابی کرد (وارگاس- راموس[3] و همکاران، ۲۰۲۲). به‌طورکلی، عملکرد تحصیلی به ســـطحی از دانش، مهارتها و شایســـتگیهایی گفته می‌شـــود که دانش‌آموز در یک موضوع مشخص یا دوره آموزشی کسب کرده یا میزانی که به هدفهای آموزشـــی کوتاه‌مدت و بلندمدت خود دســـت پیدا کرده اســـت (کازیان[4] و همکاران، ۲۰۲۱).

با توجه به اهمیت عملکرد تحصیلی، روانشناســـان و پژوهشـــگران آموزشـــی زمان زیادی است که به‌شناســـایی عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی می‌پردازند. اخیراً پژوهشگران گزارش کرده‌اند انگیزه‌های والدین برای مشـــارکت[5] یکی از پیش‌بینهای تأثیرگذار بر عملکرد تحصیلی کودکان اســـت (عظیمی و مرادی‌زاده، ۱۴۰۰؛ ابوبکر[6]، ۲۰۲۰). در موقعیت و بافت آموزشـــی، انگیزه‌های والدین برای مشارکت به فرایندهایی گفته می‌شوند که به‌صورت مستقیم انرژی و هدفهای والدین را به سمت شرکت در فعالیتهای هدفمند تحصیلی و آموزشـــی فرزندانشان هدایت می‌کنند (واکر[7] و همکاران، ۲۰۱۱). هوور - دمپسی و سندلر[8] (۲۰۰۵)، بر مبنای نظریه اجتماعی - شناختی[9] (بندورا[10]، ۱۹۸۶) و نظریه اجتماعی - فرهنگی[11] (ویگوتسکی[12]، ۱۹۷۸)، یک مدل نظری جامع از فرایندهای مشارکت والدین تدوین کرده‌اند که به تبیین انگیزه‌های والدین برای مشارکت در آموزش فرزندانشان و چگونگی اثربخشی این مشارکت بر عملکرد و پیشرفت تحصیلی می‌پردازد. بر اساس این مدل، هوور - دمپسی و سندلر(۲۰۰۵) معتقدند که تصمیمهای

1. Academic performance
2. Ochoche & Oguche
3. Vargas-Ramos
4. Casian
5. Parents' motivations for involvement
6. Abubakar
7. Walker
8. Hoover-Dempsey & Sandler
9. Social-cognitive theory
10. Bandura
11. Socio-cultural theory
12. Vygotsky

والدین برای درگیر شـــدن در فرایند مشارکت تحت‌تأثیر ســـه عامل انگیزشی، شامل باورهای انگیزشی والدین[1]، ادراک والدین از دعوت دیگران به مشارکت[2] و بافت زندگی ادراک‌شده والدین[3] قرار می‌گیرند. به این صورت که هر اندازه والدین احساس مسئولیت شخصی و کارآمدی بیشتری برای کمک به یادگیری و عملکرد تحصیلی فرزندشـــان در آموزش داشته باشند - میزانی که نزد فرزند، معلم و کارکنان مدرسه مهم و ارزشـــمند تلقی می‌شوند و مقدار دانش، مهارتها، زمان و انرژی که صرف مشارکت در فعالیتهای تحصیلی فرزندانشان می‌کنند، بیشتر باشد - به همان اندازه کودکان سطوحی بالاتر از عملکرد تحصیلی را تجربه می‌کنند (آیس[4] و هوور - دمپســـی، ۲۰۱۱). برخی مطالعات از روابط میان انگیزه‌های والدین برای مشـــارکت و عملکرد تحصیلی کودکان حمایت کرده‌اند (کیگوبی[5] و همکاران، ۲۰۱۹). با این حال، اگرچه این مطالعات ســـبب غنی‌تر شدن ادبیات شـــده‌اند، اما شواهد تجربی، بیشتر از پژوهشهای انجام شـــده در زمینه فرهنگی و با نمونه‌های غربی دانش‌آموزان پیش‌دبســـتانی (هوانگ و میسون[6]، ۲۰۰۸)، راهنمایی (یوســـف[7] و همکاران، ۲۰۱۴) و دبیرســـتانی (مونوا[8] و همکاران، ۲۰۲۰) حاصل‌شده و ارتباط میان انگیزه‌های والدین برای مشارکت و عملکرد تحصیلی کودکان ایرانی، به‌ویژه کودکان دبستانی هنوز به وضوح شناخته نشده است.

همچنین مشـــارکت مدرسه - محور والدین[9] در سالهای نخست تحصیل به‌عنوان یک عامل کلیدی که مســـتعد تأثیرپذیری از انگیزه‌های والدین برای مشارکت و پیش‌بینی‌کننده عملکرد تحصیلی است، می‌توانـــد رابطه میان انگیزه‌های والدین را برای مشـــارکت و عملکرد تحصیلـــی توضیح دهد و ارزیابی دقیقتری از تأثیرات ســـاختار خانواده بر بهبود عملکـــرد تحصیلی حاصل کند (واکر و همکاران، ۲۰۱۱؛ دنیل[10] و همکاران، ۲۰۱۶). مشارکت مدرسه - محور والدین، شکلی از مشارکت والدین است که در مدارس اتفاق می‌افتد و به‌صورت همکاری فعال والدین در فعالیتهای مدرسه، مانند بازدید از کلاس درس، داوطلب شدن در فعالیتهای مدرسه، شرکت در جلسات والدین - معلم و فعالیتهای فوق‌برنامه تعریف می‌شود که فرصت تعامل و ارتباط رفتاری با معلمان، کارکنان مدرســـه و سایر والدین را فراهم می‌کند (آنیکاما[11] و همکاران، ۲۰۱۸). بر اساس مدل چند سطحی فرایند مشارکت والدین هوور - دمپسی و سندلر (۲۰۰۵)، تصور می‌شود وقتی والدین درک می‌کنند که آنها در درجه اول مسئول پیامدهای تحصیلی فرزندان خود

1. Parents' motivational beliefs
2. Parents' perceptions of invitations for involvement from others
3. Parents' perceived life context
4. Ice
5. Kigobe
6. Huang & Mason
7. Yusuf
8. Moneva
9. School-based parent involvement
10. Daniel
11. Anicama

هســـتند و باور دارند که فعالیتهای مشارکتی آنها تفاوتی مثبت در یادگیری فرزندانشان ایجاد می‌کنند، فرزندان و معلمان فرزندانشـــان برای مشارکت آنها ارزش قائل‌اند و آنها را به مشارکت در مدرسه دعوت می‌کنند و از مهارت، دانش، زمان و انرژی کافی برای مشارکت برخوردار هستند، نقشی فعال‌تر در انجام فعالیتها و امور مدرســـه، مانند شرکت در جلســـات و رویدادهای مدرسه ایفا می‌کنند. به‌تبع آن، والدین باسطوحی بالا از مشارکت در امور مدرسه، بر اساس بازدید از کلاس درس، داوطلب شدن در فعالیتهای مدرســـه و برقراری ارتباط رسمی و غیررسمی با معلم، به افزایش یادگیری و عملکرد تحصیلی فرزندان خود کمک می‌کنند (فیشمن و نیکرسون[1]، ۲۰۱۵؛ چونگ و پومرانتز[2]، ۲۰۱۲).

برخی از پژوهشـــهای تجربی طی دهه‌های گذشته، ارتباط مســـتقیم میان انگیزه‌های والدین برای مشارکت و مشارکت مدرســـه - محور والدین را مستندسازی کرده‌اند (واکر و همکاران، ۲۰۱۱؛ گرین [3] و همکاران، ۲۰۰۷). به‌عنوان مثال، نتایج مطالعه اســـتریکلند[4] (۲۰۱۵) حاکی از آن بود که انگیزه‌های والدین برای مشـــارکت، نقشـــی مثبت و معنادار در پیش‌بینی مشارکت مدرسه - محور والدین کودکان ایفا می‌کند. در پژوهشـــی مشابه، وایس[5] و همکاران (۲۰۱۴) اظهار داشتند که انگیزه‌های والدین برای مشـــارکت قوی‌ترین عاملی است که مانع یا مشـــوق مشارکت والدین در امور مدرسه می‌شوند. افزون بر این، اگرچه اطلاعات زیادی در مورد مزایای تحصیلی مرتبط با مشارکت والدین به‌طور کلی شناخته شده اســـت (کیم[6]، ۲۰۲۰)، اما نقش مشارکت مدرسه - محور والدین در عملکرد تحصیلی کودکان هنوز در حال بررسی است (دنیل و همکاران، ۲۰۱۶). به‌طور خاص، پژوهشها اغلب یافته‌های متناقضی را در مورد روابط میان مشـــارکت مدرســـه - محور والدین و عملکرد تحصیلی کودکان گزارش کرده‌اند. برای مثال، چندین مطالعه و فراتحلیل برجســـته معلوم داشـــته‌اند میان مشارکت مدرسه - محور والدین و عملکرد تحصیلی کودکان در ســـالهای نخست تحصیل هیچ ارتباطی وجود ندارد (کرتیس[7] و همکاران، ۲۰۲۱؛ کاســـترو[8] و همکاران، ۲۰۱۵؛ وایلدر[9]، ۲۰۱۴)؛ در حالی که مطالعات دیگر، ارتباطی مثبت و معنادار را میان مشـــارکت مدرســـه - محور والدین و عملکرد تحصیلی کودکان نشـــان داده‌اند (پارک و همکاران، ۲۰۱۷؛ چانگ[10] و همکاران، ۲۰۱۵؛ سیبلی و دیرینگ[11]، ۲۰۱۴؛ حقیقتیان، ۱۳۹۶؛ حبیبی و سروانی،

1. Fishman & Nickerson
2. Cheung & Pomerantz
3. Green
4. Strickland
5. Weiss
6. Kim
7. Curtis
8. Castro
9. Wilder
10. Chang
11. Sibley & Dearing

۱۳۹۰). ایـــن امکان وجود دارد والدینی که در فعالیتها و امور مدرســـه فرزندان خود (مانند، حضور در جلسات انجمن اولیا و مربیان) مشارکت مستقیم دارند، با رفتارهای خود، اهمیت عملکرد تحصیلی را با کودکانشان در مدرسه به اشتراک بگذارند.

در مجموع و با رواداشت به مطالب یادشده، ارتباط مستقیم میان انگیزه‌های والدین برای مشارکت و مشارکت مدرسه - محور والدین با عملکرد تحصیلی (چانگ و همکاران، ۲۰۱۵) و تأثیر انگیزه‌های والدین برای مشـــارکت بر مشارکت مدرسه - محور والدین (اســـتریکلند، ۲۰۱۵) با تمرکز بر جمعیت کودکان غربی مشـــخص شده است. در ایران، شورای عالی آموزش و پرورش اهمیت روابط مشارکت بین والدین و مدارس را از طریق تدوین آیین‌نامه اجرایی مدارس در سال ۱۳۷۹ تصویب کرده است. از زمان انتشار این سیاســـت، طرحهای مختلف محلی (مانند، انجمن اولیا و مربیان) در کشـــور به‌وجود آمده‌اند که به دنبال تقویت روابط مشارکت والدین و مدارس با یکدیگرند. با وجود این، تنها تعداد معدودی از پژوهشها (قدســـی و همکاران، ۱۳۹۶؛ گوهری و همکاران، ۱۳۹۴؛ سبحانی‌نژاد و یوزباشی، ۱۳۹۲؛ زنجانی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۰؛ یزدخواســـتی و عباس‌زاده، ۱۳۸۶) آن هم با تمرکز بر توصیف روابط میان مشـــارکت والدین و مدارس، مشـــارکت والدین در فعالیتهای خانه و شناسایی عوامل مؤثر (مانند جایگاه نامناسب اجتماعی - اقتصادی و عدم آگاهی اولیا از هدفهای مدرســـه) میان این دو حوزه صورت گرفته است. این در حالی اســـت که نقش انگیزه‌های والدین برای مشارکت بر مشارکت مدرسه - محور والدین و عملکرد تحصیلی کودکان ایرانی، به‌ویژه کودکان دبستانی هنوز به روشنی شناسایی نشده است. همچنین، تنها دو پژوهش به بررســـی ارتباط مشارکت مدرســـه - محور والدین و عملکرد تحصیلی کودکان دبستانی پرداخته‌اند (حقیقتیان، ۱۳۹۶؛ حبیبی و سراوانی، ۱۳۹۰). از این گذشته، تاکنون هیچ مطالعه‌ای نقش میانجیگری مشارکت مدرسه - محور والدین را در ارتباط میان انگیزه‌های والدین برای مشارکت و عملکرد تحصیلی کودکان دبستانی، به‌صورت عام در سطح بین‌المللی و به‌طور خاص در سطح ملی (ایران)، مورد کنکاش قرار نداده است.

از این رو، مطالعه حاضر برای پرداختن به شـــکافهای پژوهشـــی مذکور و گسترش ادبیات پژوهشی، هدفی دوگانه را پیگیری می‌کند: اول، با در نظر گرفتن مدل نظری فرایند مشارکت والدین هوور - دمپسی و ســـندلر (۲۰۰۵)، ضمن بررســـی روابط مســـتقیم انگیزه‌های والدین برای مشـــارکت با مشـــارکت مدرسه - محور والدین و عملکرد تحصیلی، اعتبار مدل علّی رابطه میان انگیزه‌های والدین برای مشارکت و عملکرد تحصیلی بر اســـاس نقش میانجیگری مشـــارکت مدرســـه - محور والدیـــن را در نمونه‌ای از کودکان دبستانی ایرانی بررسی می‌کند (نمودار ۱). دوم، این پژوهش، به مطالعه میزان مشارکت والدین مدرسه - محور والدین می‌پردازد.

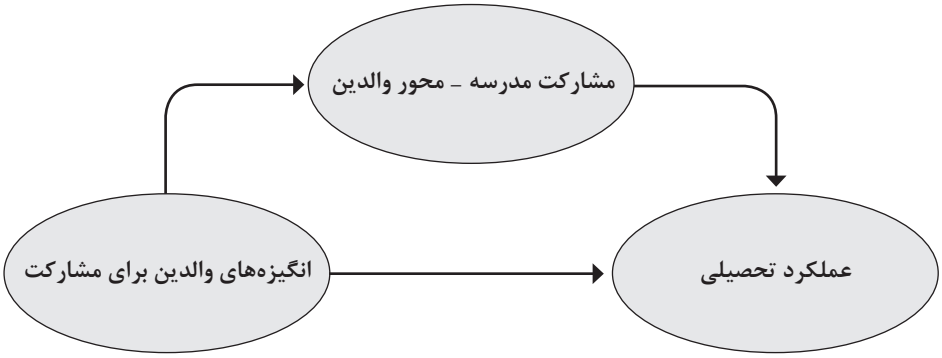

نمودار ۱. مدل پیشنهادی تأثیر انگیزه‌های والدین برای مشارکت بر عملکرد تحصیلی کودکان از طریق نقش میانجیگری مشارکت مدرسه -محور والدین

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر همبستگی از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری است. جامعه آماری این مطالعه متشکل از والدین و کودکان پایه ششم مقطع ابتدایی است که در سال تحصیلی ۹۹-۱۳۹۸، در مدارس ابتدایی استان لرستان به تحصیل اشتغال داشتند. کلاین[1] (۲۰۱۶) پیشنهاد کرده است که اندازه نمونه ۱۰ تا ۲۰ پاسخگو به ازای هر پارامتر تخمین زده شده برای تعیین حجم نمونه در پژوهشهای مدل‌یابی معادلات ساختاری مطلوب است. بر این اساس، تعداد ۴۰۰ نفر به‌عنوان نمونه با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. به این ترتیب که در مرحله اول از بین ۲۴ منطقه آموزشی استان لرستان، ۴ منطقه آموزشی به‌صورت تصادفی انتخاب شدند. در مرحله دوم از هر منطقه آموزشی، ۲ دبستان دخترانه و ۲ دبستان پسرانه به‌طور تصادفی برگزیده شدند. درنهایت، از هر دبستان یک کلاس پایه ششم به‌طور تصادفی انتخاب و همه کودکان حاضر در آن کلاس و نیز والدین آنها مورد ارزیابی قرار گرفتند. شایان توجه است که با حذف ۱۶ پرسشنامه ناقص و مخدوش، تجزیه و تحلیل اطلاعات گردآوری شده از ۳۸۴ شرکت‌کننده صورت گرفت.

ابزارهای پژوهش

۱. پرسشنامه مشارکت والدین: پرسشنامه مشارکت والدین[2] هوور - دمپسی و سندلر (۲۰۰۵) را استریکلند (۲۰۱۵) اصلاح و توسعه داده که برای ارزیابی انگیزه‌های والدین برای مشارکت مورد استفاده قرار گرفته است. این پرسشنامه متشکل از ۴۸ ماده است و سه مؤلفه انگیزش شخصی

1. Kline
2. Parent Involvement Questionnaire

والدین برای مشـــارکت (ماده‌هـــای ۱ تا ۲۱)، ادراکات والدین از دعوت دیگران جهت مشـــارکت (ماده‌های ۲۲ تا ۳۷) و بافت زندگی ادراک‌شـــده والدین (ماده‌های ۳۸ تا ۴۸) را ارزیابی می‌کند. ماده‌ها در مقیاس شش‌گزینه‌ای از نوع لیکرت از ۱ «کاملاً مخالفم» تا ۶ «کاملاً موافقم» و از هرگز «۱» تا روزانه «۶» درجه‌بندی شده‌اند که نشان می‌دهند چند مرتبه آن رفتار اتفاق افتاده است. این پرسشنامه دارای روایی قابل‌قبولی است، به‌طوری‌که مطالعات پیشین شواهد روانسنجی آن را تأیید کرده‌اند (هوور - دمپسی و سندلر، ۲۰۰۵؛ واکر و همکاران، ۲۰۰۵). افزون بر این، استریکلند (۲۰۱۵) پایایی پرسشـــنامه مذکور را به روش آلفای کرونباخ برای مؤلفه‌های انگیزش شـــخصی والدین برای مشارکت، ادراکات والدین از دعوت دیگران برای مشارکت و بافت زندگی ادراک شده والدین به ترتیب برابر با ۰/۸۸، ۰/۸۱ و ۰/۸۴ گزارش کرده است. در این پژوهش، برای احراز روایی پرسشنامه، یک تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول بر ماده‌های آن انجام شده است. ضرایب استاندارد پرسشنامه مشـــارکت والدین نشـــان داده که کل ماده‌ها بر عاملهای خود بار عاملی خوبی دارند ($p<۰/۰۰۱$). همچنین، شـــاخصهای برازش پرسشنامه مشارکت والدین مورد بررسی قرار گرفته است که نتایج حکایت از برازش بسیار خوب مدل دارد ($X^۲/df = ۲/۸۴$؛ $IFI = ۰/۹۵$؛ $GFI = ۰/۹۱$؛ $CFI = ۰/۹۵$؛ $RMSEA = ۰/۰۶$). افـــزون بر این، برای بررســـی پایایی این پرسشـــنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. ضریب آلفای کرونباخ برای مؤلفه‌های انگیزش شخصی والدین برای مشارکت، ادراکات والدین از دعوت دیگران برای مشارکت و بافت زندگی ادراک شده والدین به ترتیب برابر با ۰/۷۲، ۰/۷۹ و ۰/۷۸ و برای کل پرسشنامه ۰/۸۵ به‌دست‌آمده که بیانگر پایایی قابل‌قبول پرسشنامه است.

۲. مقیاس مشارکت مدرسه - محور والدین: مقیاس مشـــارکت مدرسه - محور والدین[1] را که پـــارک و هالووی (۲۰۱۷) طراحی کرده‌اند، برای اندازه‌گیری مشـــارکت مدرســـه - محور والدین در این مطالعه به‌کار رفته است. این مقیاس یک ابزار هفت‌گویه‌ای است که سه زیرمقیاس مشارکت والدیـــن برای منفعت عمومی[2] (گویه‌های ۱، ۳ و ۵)، مشـــارکت والدین برای منفعت شـــخصی[3] (گویه‌های ۲، ۴ و ۶) و شبکه والدین[4] (گویه ۷) را از چشم‌انداز مشارکت والدین یا دیگر بزرگسالان خانواده در امور مدرســـه کودکان اندازه‌گیری می‌کنـــد. هر گویه دارای دو گزینه «بله» یا «خیر» اســـت که برای نمره‌گذاری آن، به گزینه بله نمره «۱» و به گزینه خیر نمره «۰» تعلق می‌گیرد. پارک و همکاران (۲۰۱۷) روایی مقیاس را با روش تحلیل عاملی تأییدی، مطلوب به‌دست آورده‌اند.

1. School-Based Parent Involvement Scale
2. Public-good parental involvement
3. Private-good parental involvement
4. Parent network

همچنین، طراحان این ابزار ضرایب پایایی آن را به روش آلفای کرونباخ از ۰/۵۵ تا ۰/۶۲ گزارش کرده‌اند (پارک و هالووی، ۲۰۱۷؛ پارک و همکاران، ۲۰۱۷). در این مطالعه، از روش تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول برای تأیید ساختار عاملی مقیاس استفاده شده است. نتایج بیانگر آن بود که مقادیر شاخصهای برازندگی (X^2/df = ۲/۳۱؛ IFI= ۰/۹۳؛ GFI= ۰/۹۵؛ CFI = ۰/۹۳؛ RMSEA= ۰/۰۴) از برازش خوبی برخوردارند که حکایت از روایی مناسب مقیاس دارند. افزون بر این، مقادیر ضریب آلفای کرونباخ برای زیرمقیاسهای مشارکت والدین برای منفعت عمومی ۰/۸۱، مشارکت والدین برای منفعت شخصی ۰/۸۳ و شبکه والدین ۰/۷۸ و نیز برای کل مقیاس ۰/۸۰ به‌دست آمده که از سطح خوبی برخوردارند.

۳. **آزمون عملکرد تحصیلی:** در پژوهش حاضر، برای سنجش عملکرد تحصیلی از آزمون محققساخته عملکرد تحصیلی استفاده شده است. این آزمون شامل دو خرده‌آزمون ریاضی و علوم تجربی با ۲۰ ماده است که به پاسخهای صحیح نمره «۱» و پاسخهای غلط نمره «صفر» اختصاص می‌یابد. به‌منظور به‌دست آوردن روایی صوری آزمون، ابتدا جدولهای مشخصات طرح شده و پس از تدوین ماده‌ها، پژوهشگر ماده‌های طراحی شده را به رؤیت کارشناسان آموزش ابتدایی، راهبران آموزشی و دو نفر از معلمان مجرب در پایه ششم رسانده، سپس بنابر تشخیص تغییرات لازم را اعمال کرده است. برای تعیین روایی سازه این آزمون، یک تحلیل عاملی تأییدی مرتبه اول بر ماده‌ها اجرا شده است. یافته‌ها بیانگر آن بودند که مدل از برازش مطلوبی برخوردار است (X^2/df = ۲/۹۷؛ IFI = ۰/۹۱؛ GFI = ۰/۹۲؛ CFI= ۰/۹۰؛ RMSEA= ۰/۰۵). افزون بر این، برای احراز پایایی آزمون، روش کودر ریچاردسون ۲۱ به‌کار رفته است. ضرایب کودر ریچاردسون ۲۱ برای هر یک از خرده‌آزمونهای ریاضی و علوم تجربی به ترتیب برابر ۰/۶۹ و ۰/۷۶ و نیز برای کل آزمون عملکرد تحصیلی ۰/۷۴ به‌دست آمده است که نشان از پایایی قابل‌قبول این آزمون دارد.

پس از گردآوری اطلاعات، از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۶ برای بررسی آماره‌های توصیفی (برای مثال، فراوانی، میانگین، انحراف استاندارد، کجی، کشیدگی، حداقل و حداکثر نمره)، آلفای کرونباخ، همبستگی پیرسون و آزمون t تک‌نمونه‌ای داده‌ها استفاده شده است. همچنین، مدل‌یابی معادلات ساختاری با روش برآورد بیشینه درست نمایی از طریق نرم‌افزار AMOS نسخه ۲۲ ارزیابی شده است. درنهایت، رابطه غیرمستقیم (میانجیگری) با روش بوت‌استرپ پریچر و هیز[1] (۲۰۰۸) آزمون شده است. بر اساس رهنمودهای کلاین (۲۰۱۶)، شاخصهای نیکویی برازش زیر برای ارزیابی مدل پیشنهادی مورد استفاده قرار گرفته اند: نسبت مجذور خی به درجه آزادی ($X^2/df < ۳$)، شاخص برازندگی تطبیقی ($CFI \geq ۰/۹۰$)، شاخص نیکویی برازش ($GFI \geq ۰/۹۰$)، شاخص برازندگی هنجار شده ($NFI \geq ۰/۹۰$)، شاخص برازندگی افزایشی ($IFI \geq ۰/۹۰$)، ریشه میانگین مجذورات خطای تقریب ($RMSEA < ۰/۰۶$).

1. Preacher & Hayes

یافته‌ها

اطلاعات جمعیت‌شـــناختی مربوط به گروه نمونه، از قبیل جنسیت، سن، سطح تحصیلات و درآمد ماهیانه در جدول شمارهٔ ۱ آمده است.

جدول ۱. ویژگیهای جمعیت‌شناختی گروه نمونه

متغیر	شرکت‌کنندگان	طبقه‌بندی	کل (درصد)
جنسیت	والدین	مرد	۶۹ نفر (۰/۱۷/۹۷)
		زن	۳۱۵ نفر (۰/۸۲/۰۳)
	کودکان	پسر	۲۰۰ نفر (۰/۵۲/۰۸)
		دختر	۱۸۴ نفر (۰/۴۸/۹۲)
سن	والدین	۲۶ تا ۳۰ سال	۱۶ نفر (۰/۴/۱۷)
		۳۱ تا ۳۵ سال	۸۰ نفر (۰/۲۰/۸۳)
		۳۶ تا ۴۰ سال	۱۴۵ نفر (۰/۳۷/۷۶)
		۴۱ تا ۴۵ سال	۸۸ نفر (۰/۲۲/۹۲)
		۴۶ تا ۵۰ سال	۳۷ نفر (۰/۹/۶۳)
		۵۰ سال و بالاتر	۱۸ نفر (۰/۴/۶۹)
سطح تحصیلات	والدین	زیر دیپلم	۱۵۷ نفر (۰/۴۰/۸۹)
		دیپلم	۹۸ نفر (۰/۲۵/۵۲)
		فوق‌دیپلم	۳۴ نفر (۰/۸/۸۵)
		لیسانس	۶۰ نفر (۰/۱۵/۶۳)
		فوق‌لیسانس و بالاتر	۷۰ نفر (۰/۹/۱۱)
درآمد ماهیانه	والدین	کمتر از یک میلیون	۳۴ نفر (۰/۸/۸۵)
		یک میلیون تا دو میلیون	۱۳۶ نفر (۰/۳۵/۴۲)
		دو میلیون تا سه میلیون	۱۰۳ نفر (۰/۲۶/۸۲)
		سه میلیون تا چهار میلیون	۵۷ نفر (۰/۱۴/۸۴)

بر اساس نتایج جدول ۱، از نظر جنسیت، ۸۲/۰۳٪ از والدین زن و ۵۲/۰۸ ٪ از کودکان پسر بودند. ۳۷/۷۶ ٪ از والدین در دامنه سنی ۳۶ تا ۴۰ سال قرار داشتند. همچنین، میانگین سنی کودکان ۱۱/۶۳ سال (انحراف معیار =۱/۸۴) بود. ۴۰/۸۹ ٪ والدین دارای سطح تحصیلات زیر دیپلم بودند. از میان والدین، ۳۵/۴۲ ٪ درآمد ماهیانه یک میلیون تا دو میلیون داشتند. میانگین، انحراف استاندارد، کجی و کشیدگی متغیرهای پژوهش در جدول شمارهٔ ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. آماره‌های توصیفی متغیرهای مورد مطالعه

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	کجی	کشیدگی
انگیزش شخصی والدین برای مشارکت	۸۶/۰۵	۱۷/۸۲	۱/۸۱	۰/۸۴
ادراکات والدین از دعوت دیگران جهت مشارکت	۵۶/۵۵	۱۷/۶۲	-۰/۱۹	۰/۰۸
بافت زندگی ادراک‌شده والدین	۴۲/۸۶	۹/۴۳	-۰/۷۷	۱/۱۶
مشارکت والدین برای منفعت عمومی	۱/۷۵	۰/۹۳	-۱/۰۶	۰/۳۱
مشارکت والدین برای منفعت شخصی	۲/۳۱	۰/۷۱	-۰/۵۴	-۰/۲۴
شبکه والدین	۰/۳۸	۰/۵۳	۱/۲۴	۱/۵۷
خرده‌آزمون ریاضی	۶/۹۶	۱/۴۲	-۰/۱۵	۰/۷۱
خرده‌آزمون علوم تجربی	۷/۲۳	۱/۶۵	-۰/۲۱	۰/۴۹

پیش از تجزیه و تحلیل اطلاعات، داده‌های پرت، نرمال بودن و همخطی چندگانه به‌عنوان مفروضه‌های اصلی مدل‌یابی معادلات ساختاری مورد بررسی قرار گرفتند. یافته‌های حاصل از نمودار جعبه‌ای بیانگر آن بود که هیچ داده پرتی برای حذف از تحلیلهای آماری وجود نداشت. به‌علاوه، همان‌طور که نتایج جدول شمارهٔ ۲ نشان می‌دهد، داده‌ها نشان از نرمال بودن توزیع متغیرها دارند، چراکه همه متغیرها دارای مقادیر کجی و کشیدگی در دامنه قابل قبول ۲± هستند که جورج و مارلی[1] (۲۰۱۰) پیشنهاد کرده‌اند. چندهمخطی متغیرها با استفاده از پارامتر تحمل و عامل تورم واریانس آزمون شده است. نتایج نشان دادند که از این مفروضه تخطی نشده است، چراکه ارزشهای پارامتر تحمل برای همه متغیرهای

1. . George & Mallery

پیش‌بیـــن از ۰/۱۰ بزرگ‌تر و مقادیر عامل تورم واریانس از ۱۰ کمتر شـــد. افزون بر این، قبل از آزمون مدل‌یابی معادلات ساختاری، ماتریس همبستگی صفر مرتبه میان متغیرهـا محاسبـه و نتایج در جدول شماره ۳ گزارش شده است.

جدول ۳. ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

	متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
۱	انگیزش شخصی والدین برای مشارکت	-							
۲	ادراکات والدین از دعوت دیگران جهت مشارکت	۰/۵۳**	-						
۳	بافت زندگی ادراک‌شده والدین	۰/۴۶**	۰/۵۱**	-					
۴	مشارکت والدین برای منفعت عمومی	۰/۶۶**	۰/۵۷**	۰/۴۹**	-				
۵	مشارکت والدین برای منفعت شخصی	۰/۵۹**	۰/۴۶**	۰/۳۳**	۰/۴۵**	-			
۶	شبکه والدین	۰/۴۲**	۰/۳۹**	۰/۴۹**	۰/۳۸**	۰/۳۵**	-		
۷	خرده‌آزمون ریاضی	۰/۳۳**	۰/۲۹**	۰/۲۴**	۰/۲۷**	۰/۳۱**	۰/۲۴**	-	
۸	خرده‌آزمون علوم تجربی	۰/۳۶**	۰/۳۳**	۰/۳۵**	۰/۲۶**	۰/۲۹**	۰/۱۱**	۰/۱۳**	-

**p<۰/۰۱

مندرجات جدول شماره ۳ نشان می‌دهد که همبستگی معناداری میان متغیرهای پژوهش با یکدیگر در سطح p< ۰/۰۱ وجود دارد. بدین‌سان، این نتایج، پشتیبانی مقدماتی را برای ادامه تحلیلهای آماری با توجه به روابط مشـــخص شده در مدل‌یابی معادلات ســـاختاری پیشنهادی فراهم می‌کند. همچنین، هیچ‌یک از ضرایب همبستگی بزرگ‌تر از ۰/۸۰ نبودند که دلالت بر عدم‌وجود چندهمخطی بودن دارد.

از مدل‌یابی معادلات ســـاختاری برای آزمون نقش میانجیگری مشارکت مبتنی بر مدرسه در رابطه میان انگیزه‌های والدین برای مشـــارکت و عملکرد تحصیلی اســـتفاده شـــد. مدل پیشنهادی پژوهش، شـــامل سه سازه پنهان (انگیزه‌های والدین برای مشـــارکت، مشارکت مدرسه - محور والدین و عملکرد تحصیلی) و هشـــت متغیر نشانگر (انگیزش شخصی والدین برای مشـــارکت، ادراکات والدین از دعوت دیگران جهت مشـــارکت، بافت زندگی ادراک‌شـــده والدین، مشارکت والدین مبتنی بر منفعت عمومی،

مشـــارکت والدین مبتنی بر منفعت شـــخصی، شـــبکه والدین، خرده‌آزمون ریاضی و خرده‌آزمون علوم تجربی) بود. شـــاخصهای نیکویی برازش مدل اندازه‌گیری، تناســـب بســـیار خوبی با داده‌ها نشان دادند (X^2/df= ۲/۹۶۹؛ CFI = ۰/۹۵۶؛ GFI = ۰/۹۶۳؛ NFI = ۰/۹۴۳؛ IFI = ۰/۹۵۵؛ RMSEA = ۰/۰۴۱). ضرایب استاندارد مسیرهای مستقیم مدل پیشنهادی در نمودار شماره ۲ ارائه شده است.

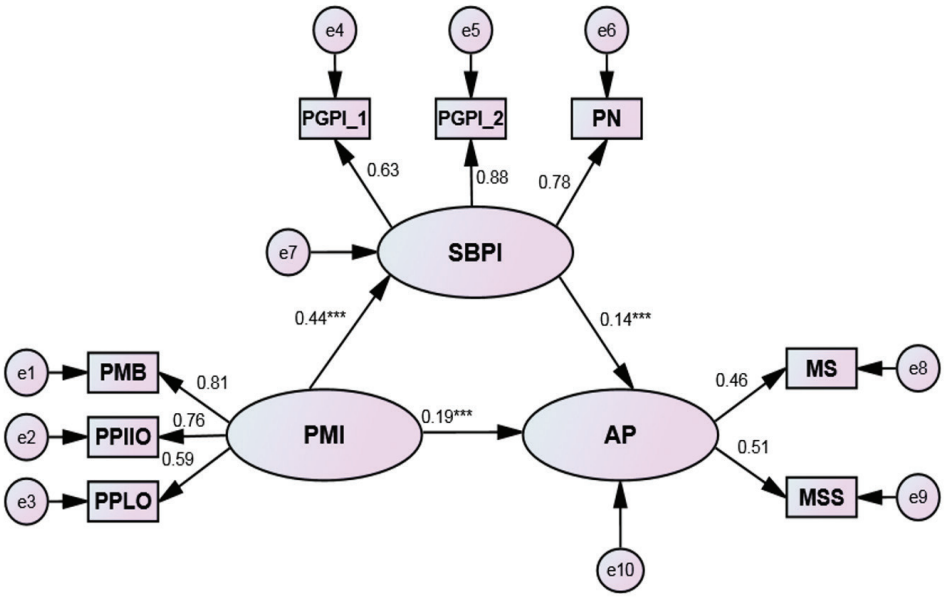

نمودار ۲. مدل علّی رابطه میان انگیزه‌های والـدین بـرای مشـارکت و عـملکرد تحصیلی از طریق میانجیگری مشارکت مدرسه - محور والدین

(انگیزه‌هـای والدین برای مشارکت = PMI ، مشارکت مدرسه -محور والـدین = SBPI، عملکرد تحصیلی = AP، باورهای انگیزشی والدین = PMB، ادراک والدین از دعوت دیگران به مشارکت = PPIIO، بافت زندگی ادراک‌شده والدین = PPLO، مشارکت والدین مبتنی بر منفعت عمومی = PGPI_1 ، مشارکت والدین مبتنی بر منفعت شخصی = PGPI_2 ، شبکه والدین = PN ، خرده‌آزمون ریاضی = MS، خرده‌آزمون علوم تجربی = MSS، ***p<۰/۰۰۱)

بر اساس مندرجات نمودار شماره ۲، بارهای عاملی استاندارد شده که روابط میان هر متغیر نشانگر و سازه‌های پنهان مربوط به آن را نشان می‌دهد، از ۰/۴۶ تا ۰/۸۸ متغیر است. بر اساس این یافته‌ها همه ســـازه‌های پنهان به خوبی از طریق نشانگرهای خود نشان داده شده‌اند. افزون بر این، ضرایب رگرسیون اســـتاندارد مسیرهای مستقیم نشـــان داد که انگیزه‌های والدین برای مشارکت، به‌طور مثبت و معنادار مشارکت مدرسه - محور والدین (β=۰/۴۴ ، p<۰/۰۰۱) و عملکرد تحصیلی (β = ۰/۱۹ ، p<۰/۰۰۱)

را پیش‌بینی کرده‌اند. همچنین، مشـــارکت مدرســـه - محور والدین، پیش‌بین مثبت و معنادار عملکرد تحصیلی بوده است (β = ۰/۱۴ ، p< ۰/۰۰۴). در مرحله بعد، رویکرد بوت‌استرپ پریچر و هیز (۲۰۰۸) با ۵۰۰۰ بار نمونه‌گیری از داده‌های اصلی در سطح فاصله اطمینان ۰/۹۵، برای بررسی اینکه آیا مشارکت مدرســـه - محور والدین رابطه میان انگیزه‌های والدین برای مشارکت و عملکرد تحصیلی را میانجیگری می‌کند یا خیر، مورد استفاده قرار گرفته است (جدول شماره ۴).

جدول ۴. نتایج بوتاسترپ در مورد مسیر غیرمستقیم

مسیر	داده	بوت	سوگیری	خطای استاندارد	فاصله اطمینان ۰/۹۵		سطح معناداری
					حد بالا	حد پایین	
انگیزه‌های والدین به عملکرد تحصیلی از طریق مشارکت مدرسه - محور والدین	۰/۱۴۴۵	۰/۱۴۱۱	-۰/۰۰۳۴	۰/۰۵۰۴	۰/۰۶۴۲	۰/۲۶۸۸	۰/۰۰۲

با توجه به قانون تصمیم‌گیری، اگر ضریب مسیر استاندارد شده با فاصله اطمینان ۰/۹۵، دربرگیرنده صفر (۰) نباشد، می‌تـــوان استنبـاط کـرد که تأثیر میانجیگری معنـادار است. همانطور که در جـدول شـــماره ۴ گزارش شـــده اســـت، انگیزه‌های والدین به‌طور معنادار و غیرمســـتقیم بر عملکرد تحصیلی (فاصلـــه اطمینان ۰/۹۵[۰/۰۶۴۲، ۰/۲۶۸۸]) از طریق میانجیگری مشـــارکت مدرســـه محور والدین تأثیرگذار بود؛ به‌عبارت‌دیگر، فاصله اطمینان ۰/۹۵ شـــامل صفر (۰) نبود که حکایت از معناداری تأثیر میانجیگری دارد.

افزون بر این، نتایج جدول شـــماره ۵ نشـــان می‌دهد که بیشـــترین میانگین (۲/۳۱) مربوط به بعد مشـــارکت والدین برای منفعت شـــخصی و کمترین میانگین (۰/۳۸) متعلق به شـــبکه والدین اســـت. در مجموع، همان‌طور که در جدول شـــماره ۵ مشاهده می‌شـــود، ۵۷/۳۸ ٪ از شرکت‌کنندگان در امور مدرســـه کودکان خود مشارکت نداشـــته‌اند، در حالی که ۶۲/۴۲ ٪ از پاسخگویان هیچ‌گونه مشارکتی در فعالیتهای مدرسه فرزندان خود بوده‌اند. میانگین وزنی ۱/۴۸ از ۳ نشـان می‌دهـد که والدین پایین‌تر از حد متوسط مشارکت مدرسه - محور والدین داشته‌اند. نظر به اینکه نرمال بودن توزیع نمره‌ها به کمک آماره‌های کجی و کشیدگی تأیید شده، از آزمون t تک‌نمونه‌ای برای تجزیه و تحلیل استنباطی استفاده شـــده است. بر اســـاس یافته‌ها، میانگین مشاهده شده مشارکت مدرســـه -محور والدین در این مطالعه (۱/۴۸)، کمتر از میانگین فرضی (۲) اســـت. با توجه به اینکه ســـطح معناداری (مقدار p) کمتر از ۰/۰۵ اســـت (p< ۰/۰۰۱ ، df = ۳۸۳ ، t = - ۶/۳۳)، بنابراین، تفاوت مشـــاهده شـــده از نظر آماری در سطح ۰/۹۵ معنادار قلمداد می‌شود. به سخن دیگر، والدین پایین‌تر از حد متوسط جامعه در امور و فعالیتهای مدرسه فرزندان خود مشارکت داشته‌اند.

جدول ۵. آزمون t تک‌نمونه‌ای برای مقایسه میانگین مشاهده شده مشارکت مدرسه -محور والدین با میانگین فرضی

		از ابتدای سال تحصیلی، شما یا دیگر افراد بزرگسالی که در خانه هستند...		بله	خیر	میانگین
مشارکت والدین برای منفعت عمومی	۱	در جلسات انجمن اولیا و مربیان، تشکلهای والد ـ معلم یا والد، معلم و دانش‌آموز شرکت کرده‌اید؟	فراوانی	۲۱۵	۱۶۹	۱/۷۵
	۲	در مدرسه یا یکی از شوراهای مدرسه به‌صورت داوطلبانه خدمت کرده‌اید؟				
	۳	در جمع‌آوری کمکهای مالی برای مدرسه فرزندتان شرکت کرده‌اید؟	درصد	۵۵/۹۹	۴۴/۰۱	
مشارکت والدین برای منفعت شخصی	۴	به یک گفتگوی برنامه‌ریزی‌شده والد ـ معلم یا ملاقات با معلم فرزندتان رفته‌اید؟	فراوانی	۳۰۱	۸۳	۲/۳۱
	۵	در یک جلسه عمومی مدرسه (مثل، جلسات توجیهی و برنامه درسی) شرکت کرده‌اید؟				
	۶	در یک رویداد مدرسه‌ای یا کلاسی مانند نمایش، مسابقه ورزشی یا جشنواره علمی شرکت کرده‌اید؟	درصد	۷۸/۳۹	۲۱/۶۱	
شبکه والدین	۷	مرتباً با دیگر والدین کلاس فرزندتان، به‌طور حضوری یا از طریق تلفن صحبت می‌کنید؟	فراوانی	۱۴۵	۲۳۹	۰/۳۸
			درصد	۳۷/۷۶	۶۲/۲۴	
مجموع			میانگین فراوانی	۲۲۰/۳۳	۱۶۳/۶۷	۱/۴۸
			میانگین درصد	۵۷/۳۸	۴۲/۶۲	

بحث و نتیجه‌گیری

این مطالعه، نقش مشـــارکت مدرسه - محور والدین را در رابطه میان انگیزه‌های والدین برای مشـــارکت و عملکرد تحصیلی در نمونه‌ای از کودکان ایرانی بررســـی کرده اســـت. پژوهش حاضر همچنین میزان مشـــارکت مدرسه - محور والدین را به بوته کنکاش سپرده است. یافته‌ها در پرتو چارچـــوب نظری و مطالعات تجربی موجود، مورد بحث قرار می‌گیرند. به‌طور خاص، نتایج نشـــان می‌دهد که انگیزه‌های والدین برای مشارکت به‌طور مثبت و معناداری با عملکرد تحصیلی کودکان ایرانی ارتباط دارند و با مطالعات پیشین که ارتباطی معنادار میان انگیزه‌های والدین برای مشارکت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را نشـــان داده‌اند، مطابقـــت دارد (عظیمی و مرادی‌زاده، ۱۴۰۰؛ کیگوبی و همکاران، ۲۰۱۹). این یافته با توجه به نقش شایســـته والدین در شکل‌گیری یادگیری

فرزندانشان و هدایت مسیر تحصیلی آنها، قابل فهم است، بنابراین، کودکانی که پشتیبانی تحصیلی والدین، خودکارآمدی والدین در کمکهای آموزشی مدرسه‌ای، حضور والدین در فراخوانهای صورت گرفته از جانب مدرسه و معلم و نیز مهارت، دانش شخصی، زمان و انرژی کافی والدین را برای مشارکت تجربه می‌کنند، با افزایش روبه رشد عملکرد تحصیلی خود پاسخ می‌دهند (مونوا و همکاران، ۲۰۲۰). یافته حاضر از مدل مشارکت والدین هوور-دمپسی و سندلر (۲۰۰۵) پشتیبانی می‌کند که بر اساس آن، عملکرد تحصیلی یکی از پیامدهای مستقیم انگیزه‌های والدین برای مشارکت در نظر گرفته می‌شود که می‌تواند به‌طور بهینه در محیطهایی که والدین انگیزهٔ بالایی برای مشارکت دارند، ارتقا یابد.

همچنین، بر اساس یافته‌های پیشین (استریکلند، ۲۰۱۵؛ وایس و همکاران، ۲۰۱۴)، نتایج به‌دست آمده از قابلیت انگیزه‌های والدین برای مشارکت به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده مستقیم و مثبت مشارکت مدرسه - محور والدین پشتیبانی می‌کند. این یافته حاکی از آن است که باورهای انگیزشی والدین، دعوتهای مدیران، معلمان و فرزندان از والدین برای مشارکت و بافت زندگی ادراک شده والدین، نقشی ارزشمند در تصمیم‌گیری والدین برای مشارکت در فعالیتهای مدرسه ایفا می‌کند. با توجه به مدل مشارکت والدین هوور - دمپسی و سندلر (۲۰۰۵) و به‌طور خاص، نظریه اجتماعی - شناختی (بندورا، ۱۹۸۶)، در توضیح این یافته می‌توان بیان داشت که افراد بر اساس تجربیات گذشته خود در مورد کاری یا رفتاری که قرار است انجام دهند، تصمیم‌گیری می‌کنند. از اینرو، والدینی که نگرشها و باورهایی مثبت در زمینه نقش خود در بهبود موفقیت تحصیلی فرزندانشان دارند، نسبت به تواناییهای خود برای کمک به فرزندانشان در مدرسه اطمینان بیشتری دارند و به‌طور صریح و ضمنی از جانب کودک و مدرسه برای حضور در رویدادهای مدارس (مانند گفتگو با معلم و گردآوری کمکهای مالی) دعوت می‌شوند، ممکن است مشارکت و همکاری بیشتری در کارها و امور مدارس (مانند شرکت در جلسات انجمن اولیا و مربیان، بازدید از کلاس درس و برقراری ارتباط رسمی و غیررسمی با معلم) از خود به نمایش بگذارند.

یک یافته کلیدی این مطالعه، به نقش مشارکت مدرسه - محور والدین در پیش‌بینی مستقیم و مثبت عملکرد تحصیلی کودکان مربوط می‌شود. این نتیجه در راستای پژوهشهای پیشین است که نشان می‌دهند مشارکت مدرسه - محور والدین یکی از عوامل تأثیرگذار بر عملکرد تحصیلی کودکان محسوب می‌شود (چانگ و همکاران، ۲۰۱۵؛ حبیبی و سراوانی، ۱۳۹۰) و ناسازگار با پژوهشهایی است که فقدان ارتباط میان مشارکت مدرسه - محور والدین و عملکرد تحصیلی را گزارش کرده‌اند (کرتیس و همکاران، ۲۰۲۱؛ کاسترو و همکاران، ۲۰۱۵). در توضیح این یافته می‌توان چنین استدلال کرد که مشارکت والدین در امور مدرسه (مانند بازدید از مدرسه و کلاس درس) با هدف پشتیبانی از توسعه «رویکرد مثبت برای پیشرفت»، به‌عنوان اهرمی برای ارتقای

عملکرد تحصیلی کودکان عمل می‌کند (چونـــگ و پومرانتز، ۲۰۱۲). همچنین، این امکان وجود دارد که والدین با داوطلب شـــدن در رویدادهای مدرسه، ضمن افزایش مسئولیت‌پذیری کارکنان و فراهم کردن محیط یادگیری غنی، روابطی مســـتحکم با معلمان برقرار کنند و بر اساس رفتارهای خود، اهمیت عملکرد تحصیلی را با فرزندانشـــان به اشتراک بگذارند (پومرانتز و همکاران، ۲۰۰۷). بنابراین، این نتایج با ارائه شـــواهدی مبنی بر اینکه مشـــارکت مدرسه - محور والدین ممکن است یکی از بهترین شیوه‌ها برای ارتقای عملکرد تحصیلی کودکان باشد، به پایگاه دانش در این زمینه می‌افزاید.

یکی دیگر از یافته‌های قابل‌توجه در پژوهش حاضر این اســـت که مشـــارکت مدرسه - محور والدین به‌طور معناداری، روابط میان انگیزه‌های والدین برای مشارکت و عملکرد تحصیلی کودکان را میانجیگری می‌کند. در تبیین یافته مذکور می‌توان چنین بیان کرد والدین زمانی که علاقه‌مند به مشـــارکت در آموزش فرزندانشان باشند و مشـــارکت در آموزش را به‌عنوان ماهیت اصلی نقش خود درک کنند، هنگامی که ادراکی بالا از خودکارآمدی برای مشارکت داشته باشند و تصور کنند مشارکت آنها مورد استقبال، مدیران مدارس، معلمان و فرزندانشان قرار می‌گیرد و از تعامل خود با کارکنان مدرســـه احساس قدرت کنند و سرانجام از مهارت، دانش، زمان و انرژی لازم برای کمک به فرزندان خود در انجام دادن تکالیف برخوردار باشند، امکان دارد در فعالیتهای مدرسه (همانند، شـــرکت در جلسات عمومی مدرسه، ارتباط داشتن با معلمان و کارکنان مدرسه، کمک به معلمان در کلاس درس و همراهی در سفرهای علمی) به مشارکت بیشتری بپردازند. به‌نوبه خود، مشارکت مدرســـه - محور والدیـــن، می‌تواند با ارائه منابع مرتبط با مهارتهـــای تحصیلی و کمک به تدوین برنامه‌های درســـی و آموزشی غنی شـــده متناســـب با نیاز کودکان و نیز افزایش انگیزه فرزندان نسبت به تحصیل، منجر به ارتقای عملکرد تحصیلی شود (وایلدر، ۲۰۱۴؛ واکر و همکاران، ۲۰۱۱؛ واکر و همکاران، ۲۰۰۵).

مهم‌تر اینکه، یافته‌ها در مورد میزان مشـــارکت مدرســـه - محور والدین حکایت از آن دارند که بر اســـاس میانگین وزنی ۱/۴۸ از ۳، والدین پایین‌تر از حد متوسط برای شرکت در فعالیتهای مدرســـه دانش‌آموزان خود بهره برده‌اند. بیشترین میانگین (۲/۳۱) مربوط به زیرمقیاس مشارکت والدین مبتنی بر منفعت شـــخصی و کمترین میانگین (۰/۳۸) مربوط به زیرمقیاس شبکه والدین اســـت. همچنین، نتایج نشان می‌دهد که میزان ســـطح معناداری برابر با $p<۰/۰۰۱$ است و چون این مقدار کمتر از ۰/۰۵ است، تفاوت مشاهده شده از نظر آماری در سطح اطمینان ۹۵ ٪ معنادار است. به‌طور خاص، یافته‌ها با مطالعه زنجانی‌زاده و همکاران (۱۳۹۰) مطابقت دارد که نشان دادند والدین تا حد متوســـط در امور مدرسه مشارکت دارند. یک تبیین احتمالی این است که چگونگی مشارکت والدین و تأثیرات مشارکت آنها می‌تواند بسته به سطح پایه تحصیلی فرزندانشان متفاوت

باشـــد. در مقایســـه با دانش‌آموزان پایه اول تا پنجم، دانش‌آموزان پایه ششم از نظر شناختی رشد بیشـــتری دارند و احساس کارایی بالاتری می‌کنند، بنابراین، نیاز آنها به مشارکت مستقیم والدین در فعالیتهای مدرســـه ممکن است پایین‌تر و در حد متوسط باشـــد (سیبلی و دیرینگ، ۲۰۱۴). به‌همین‌ترتیب، وقتی کودکان بزرگ‌تر می‌شـــوند، تمایل بیشتری به همکاری با همسالان دارند و علاقه کمتری به پذیرش کمک آشـــکار پیدا می‌کنند (پارک و هالووی، ۲۰۱۷). هوور - دمپســـی و ســـندلر (۲۰۰۵) اذعان داشته‌اند که مشـــارکت مدرسه - محور والدین باید شایسته مرحله رشد کودک باشـــد و از نظر کودک مناسب تشخیص داده شـــود تا اثراتی مثبت به همراه داشته باشد. علیرغم مطالب مذکور، این نتایج به خوبی نشـــان می‌دهد در بافت نظام آموزشـــی ایران و به‌ویژه اســـتان لرستان، مشارکت مدرسه - محور والدین امری اجتناب‌ناپذیر و ضروری است، به‌طوری‌که والدین برای شـــرکت در فعالیتهای مدرسه‌ای و کلاســـی دارای منفعت شخصی (مانند، ملاقات و گفتگو با معلم، حضور جلســـات توجیهی و آموزشی و شرکت در مسابقات و جشنواره‌های علمی) در مقایسه با مشارکت داشتن در فعالیتها و رویدادهای عمومی مدرسه (مانند، شرکت در جلسات انجمن اولیا و مربیان و خدمت کردن به‌صورت داوطلبانه در یکی از شوراها و تشکلهای مدرسه) و داشتن ارتباط با والدین سایر دانش‌آموزان، بیشتر پاسخگو و در دسترس‌اند.

پیشـــبرد درک فعلی در مورد عملکرد تحصیلی کودکان ایرانی و عوامل تأثیرگذار بر آن حائز اهمیت اســـت. به‌طورخاص، این مطالعه یکی از پژوهشـــهای پیشگام به‌شمار می‌رود که به ادبیات رو به رشـــد در این زمینه بر اســـاس درک رابطه مستقیم و غیرمســـتقیم انگیزه‌های والدین برای مشارکت بر عملکرد تحصیلی کودکان از طریق میانجیگری مشارکت مدرسه - محور والدین افزوده اســـت. همچنین، این مطالعه به روشـــن ساختن میزان مشارکت مدرســـه - محور والدین کمک شایانی کرده است. مشارکت مدرسه - محور والدین ارزشمند است، چراکه فراوانی مشارکت والدین در فعالیتهای مدرسه می‌تواند منعکس‌کننده میزان ارزشیابی آنها از آموزش باشد و همچنین امکان دارد نشان‌دهندهٔ سرمایه‌گذاری کلی والدین در آموزش فرزندانشان باشد.

چندیـــن محدودیت برای مطالعه کنونی وجود داشـــت که توجه به آنها، مســـیرهایی را برای پژوهشـــهای آینده هموار می‌سازد. اول اینکه، تأکید می‌شود که این مطالعه یک رویکرد پیمایشی از نـــوع مقطعی را اتخاذ کرده و همبســـتگیهای معنادار را به‌جای روابـــط علت و معلولی در میان سازه‌های کلیدی آشکار کرده است. از این رو، اگر در پژوهشهای آینده از طرحهای طولی یا آزمایشی برای بیان گزاره‌های علّی در مورد روابط فرض شـــده اســـتفاده شود، مفید خواهد بود. دوم اینکه، برای گردآوری داده‌ها در این مطالعه، تنها از ابزار خود - گزارش‌دهی استفاده شده که ممکن است تهدیدی برای روایی درونی باشد، چراکه ســـوگیریهای خود - گزارش‌دهی (برای مثال، مطلوبیت اجتماعی) اجتناب‌ناپذیرند. از اینرو، پژوهشـــهای آتی باید از روشـــهای متعدد و گوناگون ارزیابی

(مانند، گزارشهای مدیران، معلمان و همسالان) برای کاهش تأثیرات ذهنی استفاده کنند.

اشارات آموزشی پژوهش حاضر، رهنمودهایی را برای سیاستگذاران آموزشی، مدارس و معلمان ارائه می‌دهد. اول، زمان آن فرا رسیده است که دولت و سیاستگذاران آموزشی یک دستورالعمل برای مشارکت خانواده و مدرسه معرفی کنند که به والدین و مراقبان اجازه دهد تا به‌طورفعال درافزایش یادگیری و پیشرفت فرزندانشان شرکت داشته باشند. این دستورالعمل باید رهنمودها، پیشنهادها، راهبردها، برنامه‌ها و چارچوبهای مناسب را برای مشارکت مؤثر والدین در فعالیتهای آموزشی کودکان خود به مسئولان ذیربط و مدارس ارائه دهد. دوم، اگرچه مدارس به اندازه کافی با والدین ارتباط برقرار می‌کنند، اما باید در برقراری نظامی که ارتباط متقابل را ترویج دهد، تلاش بیشتری کنند. به این ترتیب، هیئت امنا و مدیران مدارس می‌توانند در پی یافتن راههایی برای انگیزه بخشیدن به والدین باشند تا در فعالیتها و رویدادهای آموزشی فرزندان خود شرکت کنند (ابوبکر، ۲۰۲۰). به‌عنوان مثال، برنامه‌هایی مانند دعوت از نمایندگان صلاحیت‌دار والدین در شوراهای مدرسه، ایجاد فرصت دسترسی آسان به فضای مدرسه، فعالیتهای غیررسمی (مانند، دورهمیهای بعد از مدرسه) یا حتی برنامه‌های مداخله‌ای طراحی شده برای افزایش نقش والدین و برنامه‌های رهبری والدین (مانند، برنامه کاپلا[1] و همکاران، ۲۰۰۸) می‌توانند به‌ویژه مفید باشند، زیرا سبب تسهیل سایر اشکال ارتباطی می‌شوند که فرصتهای متعددی را برای معلمان و والدین برای تعامل با یکدیگر فراهم می‌کنند و حس بیشتری از جامعه‌پذیری و مسالمت را ایجاد می‌کنند. همچنین، به‌کارگیری مداخلات مدرسه - محور برای افزایش مشارکت والدین در مدارس با تنوع قومی، می‌توانند ایجاد ارتباطات اجتماعی قوی میان والدین و معلمان و نیز ارتقای شایستگی فرهنگی معلمان در تعامل و گفتگو با خانواده‌هایی با پیشینه فرهنگی متنوع را هدف قرار دهند (کرتیس و همکاران، ۲۰۲۱). سوم، معلمان می‌توانند از شبکه‌های اجتماعی غیررسمی والدین (مثلاً، از طریق درخواست کمک از سوی نمایندگان والدین در شبکه‌های غیررسمی والدین) برای تقویت تلاشهای موجود در سطح مدرسه، به‌منظور ترغیب مشارکت مدرسه - محور والدین استفاده کنند.

1. Cappella

منابع

REFERENCES

حبیبی، شراره و سراوانی، محمدعلی. (۱۳۹۰). رابطه مشارکت والدین در فرآیند آموزشی فرزندان با پیشرفت تحصیلی آنان در دوره ابتدایی. *فصلنامه علمی پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بجنورد، ۷* (۲۹)، ۱-۲۷.

حقیقتیان، منصور. (۱۳۹۶). رابطه برخی متغیرهای خانوادگی با بازدهی تحصیلی دانش‌آموزان در شهر اصفهان. *مجله پژوهش‌های جامعه‌شناختی، ۱۱* (۱)، ۱۶۹-۱۸۰.

رنجگر، بایرامعلی؛ میرهاشمی، مالک و شریفی، حسن‌پاشا. (۱۴۰۰). فراتحلیل تأثیر عامل فردی، آموزشگاهی و خانوادگی درعملکرد و افت تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی. پژوهش در *نظامهای آموزشی، ۱۵* (۵۴)، ۸-۳۲.

زنجانی‌زاده، هما؛ دانایی‌سیج، مجید و سلیمی‌نژاد، مهدی. (۱۳۹۰). بررسی میزان مشارکت خانواده‌ها در مدارس استان خراسان رضوی و عوامل مؤثر بر آن. *فصلنامه علمی - ترویجی جامعه‌شناسی آموزش و پرورش، ۱* (۱)، ۷۱-۱۰۱.

سبحانی‌نژاد، مهدی و یوزباشی، علیرضا. (۱۳۹۲). بررسی موانع خانوادگی مشارکت اولیای دانش‌آموزان در امور مدارس متوسطه شهر اصفهان. *مجله پژوهش‌های آموزش و یادگیری، ۲۰* (۳)، ۳۶۱-۳۷۸.

عظیمی، کامیار و مرادی‌زاده، سیروس. (۱۴۰۰). تدوین و آزمون مدل علّی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دبستانی براساس انگیزه‌های والدین برای مشارکت با نقش واسطه‌ای مشارکت والدین در امور مدارس. *فصلنامه خانواده درمانی کاربردی، ۲* (۲)، ۲۱۱-۲۳۳.

قدسی، علی‌محمد؛ بلالی، اسماعیل و لطیفی پاک، ناهید. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر عوامل اجتماعی مؤثر بر میزان مشارکت اولیا در امور مدارس در همدان. *فصلنامه توسعه اجتماعی، ۱۲* (۱)، ۸۱-۱۰۶.

گوهری، زهره؛ جمشیدی، لاله و امین‌بیدختی، علی‌اکبر. (۱۳۹۴). شناسایی موانع مشارکت والدین در امور مدارس مقطع ابتدایی شهر سمنان. *دوفصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی، ۴* (۷)، ۱۳۳-۱۶۲.

یزدخواستی، بهجت و عباس‌زاده، محمد. (۱۳۸۶). بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت والدین دانش‌آموزان در امور مدرسه‌ای دانش‌آموزان مقطع متوسطه استان آذربایجان شرقی. *مجله علوم تربیتی و روان‌شناسی، ۱۴* (۳)، ۴۵-۶۲.

Abubakar, S. (2020). Influence of parental motivation on students' academic achievement in business studies in junior secondary schools in Kaduna State, Nigeria. *Sokoto Educational Review, 19*(1), 85-96.

Anicama, C., Zhou, Q., & Ly, J. (2018). Parent involvement in school and Chinese American children's academic skills. *The Journal of Educational Research, 111*(5), 574-583.

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Cappella, E., Frazier, S. L., Atkins, M. S., Schoenwald, S. K., & Glisson, C. (2008). Enhancing schools' capacity to support children in poverty: An ecological model of school-based mental health services. *Administration and Policy in Mental Health, 35*(5), 395-409.

Casian, M., Mugo, L., & Claire, M., M. (2021). Impact of teacher' qualification on students' academic performance in public secondary schools in Rwanda. *Journal of Education, 4*(2), 75-88.

Castro, M., Expósito-Casas E., López-Martin, E., Lizasoain, L., Navarro-Asencio, E., & Gaviria, J. L. (2015). Parental involvement on student academic achievement: A meta-analysis. *Educational Research Review, 14*, 33-46.

Chang, M., Choi, N., & Kim, S. (2015). School involvement of parents of linguistic and racial minorities and their children's mathematics performance. *Educational Research and Evaluation*, *21*(3), 209-231.

Cheung, C. S. S., & Pomerantz, E. M. (2012). Why does parents' involvement enhance children's achievement? The role of parent-oriented motivation. *Journal of Educational Psychology, 104*(3), 820-832.

Curtis, K., Anicama, C., & Zhou, Q. (2021). Longitudinal relations among school context, school-based parent involvement, and academic achievement of Chinese American children in immigrant families. *Journal of School Psychology, 88*, 1-17.

Daniel, G. R., Wang, C., & Berthelsen, D. (2016). Early school-based parent involvement, children's self-regulated learning and academic achievement: An Australian longitudinal study. *Early Childhood Research Quarterly, 36,* 168-177.

Fishman, C. E., & Nickerson, A. B. (2014). Motivations for involvement: A preliminary investigation of parents of students with disabilities. *Journal of Child and Family Studies, 24*(2), 523-535.

George, D., & Mallery, P. (2010). *SPSS for Windows step by step. A simple study guide and reference* (10th ed.). Pearson Education, Inc.

Green, C. L., Walker, J. M. T., Hoover-Dempsey, K. V., & Sandler, H. M. (2007). Parents' motivations for involvement in children's education: An empirical test of a theoretical model of parental involvement. *Journal of Educational Psychology, 99*(3), 532-544.

Hoover-Dempsey, K. V., & Sandler, H. M. (2005). *Final performance report for OERI Grant #R305T010673: The social context of parental involvement: A path to enhanced achievement.* Presented to Project Monitor, Institute of Education Sciences, U.S. Department of Education, March 22, 2005.

Huang, G. H. C., & Mason, K. L. (2008). Motivations of parental involvement in children's learning: Voices from urban African American families of preschoolers. *Multicultural Education, 15*(3), 20-27.

Ice, C. L., & Hoover-Dempsey, K. V. (2011). Linking parental motivations for involvement and student proximal achievement outcomes in homeschooling and public schooling settings. *Education and Urban Society, 43*(3), 339-369.

Kigobe, J., Ghesquière, P., Ng'Umbi, M., & Van Leeuwen, K. (2019). Parental involvement in educational activities in Tanzania: Understanding motivational factors. *Educational Studies, 45*(5), 613-632.

Kim, S. W. (2020). Meta-analysis of parental involvement and achievement in East Asian countries. *Education and Urban Society, 52*(2), 312-337.

Kline, R. B. (2016). *Principles and practice of structural equation modeling* (4th ed.). Guilford Press.

Moneva, J. C., Japos, L. C., & Ohayas, R. L. (2020). Parental motivation and achievement. *International Journal of Social Science Research, 8*(2), 102-115.

Ochoche, V. O., & Oguche, B. A. (2022). Comparative assessment of academic performance in mathematics in urban and rural junior secondary schools in Apa local government area of Benue State, Nigeria. *VillageMath Educational Review, 3*(1), 1-25.

Park, S., & Holloway, S. D. (2017). The effects of school-based parental involvement on academic achievement at the child and elementary school level: A longitudinal study. *The Journal of Educational Research*, *110*(1), 1-16.

Park, S., Stone, S. I., & Holloway, S. D. (2017). School-based parental involvement as a predictor of achievement and school learning environment: An elementary school-level analysis. *Children and Youth Services Review, 82*, 195-206.

Pomerantz, E. M., Moorman, E. A., & Litwack, S. D. (2007). The how, whom, and why of parents' involvement in children's academic lives: More is not always better. *Review of Educational Research*, *77*(3), 373-410.

Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods, 40*(3), 879-891.

Sibley, E., & Dearing, E. (2014). Family educational involvement and child achievement in early elementary school for American-born and immigrant families. *Psychology in the Schools*, *51*(8), 814-831.

Strickland, S. C. (2015). *The effects of parental motivations on home-based and school-based parental involvement*. (Unpublished doctoral dissertation). Walden University, Minnesota.

Vargas-Ramos, J. C., Lerma, C., Guzmán-Saldaña, R. M. E., Lerma, A., Bosques-Brugada, L. E., & González-Fragoso, C. M. (2022). Academic performance during the COVID-19 pandemic and its relationship with demographic factors and alcohol consumption in college students. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 19*, 365-373.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society*. Harvard University Press.

Walker, J. M. T., Ice, C. L., Hoover-Dempsey, K. V., & Sandler, H. M. (2011). Latino parents' motivations for involvement in their children's schooling: An exploratory study. *The Elementary School Journal, 111*(3), 409-429.

Walker, J. M. T., Wilkins, A. S., Dallaire, J. R., Sandler, H. M., & Hoover-Dempsey, K. V. (2005). Parental involvement: Model revision through scale development. *The Elementary School Journal, 106*(2), 85-104.

Weiss, H. B., Lopez, M. E., Kreider, H., & Chatman-Nelson, C. M. (2014). *Preparing educators to engage families: Case studies using an ecological systems framework*. SAGE.

Wilder, S. (2014). Effects of parental involvement on academic achievement: A meta-synthesis. *Educational Review*, *66*(3), 377-397.

Yusuf, Y., Mai, M. Y. M., & Berahim, M. Z. B. (2014). Parental motivation and academic achievement of the Orang Asli students. *The 6th International Conference on Teacher Education*, 1482-1487.

Quarterly Journal of
Family and Research

The Effects of Parents' Motivations for Involvement on Children's Academic Performance through the Mediating Role of School-Based Parental Involvement*

■ K. Azimi, Ph.D.[1] ■ M. ShehniYailagh, Ph.D.[2]

Abstract

The purpose of this study was to investigate the relationship between parents' motivations for involvement and children's academic performance and to examine the mediating role of school-based parental involvement in this relationship. This study also explored the extent of school-based parental involvement. The research method was correlational and of structural equation modeling type. The participants were 384 sixth graders (200 boys and 184 girls) in Lorestan Province aged 11-13 years and their parents (69 male and 315 female ones) who were selected by multistage cluster sampling method in 2019-2020 school year. The results demonstrated that parents' motivation for involvement had a direct, significant relationship with school-based parental involvement and children's academic performance. Furthermore, the structural analysis indicated that school-based parental involvement significantly mediated the relationship between parents' motivation for involvement and academic performance. Finally, the results showed that parents participated moderately in their children's school events. These findings show the importance of school-based parental involvement in primary schools and play a prominent role in providing evidence and empirical background based on parents' motivation for involvement in developing interventions and educational models to improve children's academic performance.

Keywords: **parents' motivations for involvement, school-based parental involvement, academic performance, children, elementary school**

Date received: March 7, 2022 **Date accepted:** Oct. 30, 2022

* *This article is derived from a research project numbered 64.38542 carried out by Institute for Educational Research in Lorestan Province approved in October 2020.*

1. **Corresponding Author:** Doctoral Graduate of Educational Psychology and High School Teacher, Iran.
E-mail: kamyarazemi@yahoo.com
2. Professor of Psychology, Faculty of Education and Psychology, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.
E-mail: m.shehniyailagh@scu.ac.ir